

Moderaterna i Mjölby kommun

Budgetförklaring och ekonomiska principer 2024 05 29

Vi är inne i en lågkonjunktur. Vi ser det på ökande antal konkurser inom flera lokala branscher och nu också en minskad orderingång inom exportindustrin. Inflationsnivån har pressats tillbaka till målnivån drygt 2 % med Riksbankens räntehantering och en stram finanspolitik. Följaktligen har den svenska kronkursen dalat vilket ökat priset för importerade varor och minskat utrymmet för lokala investeringar. Det vill säga att den prisnivå som några års inflation gett oss får vi lära oss att leva med. Boräntor under 3 % lär vi inte se på ett bra tag. Signalerna internationellt gällande lågkonjunkturs djup och längd är försiktigt positiva, men bland annat de pågående krigen gör prognoserna mycket osäkra.

Nu har vi att hantera en betydligt lägre tillväxt nationellt än vad vi vant oss vid under många år. Naturligtvis ser vi effekterna av detta även lokalt. Inbromsningen har varit långsammare än vad man kunde förvänta sig, vilket tyder på att mycket kapital har ackumulerats under de goda åren. Men då inflation och minskad tillväxt har tunnats ut värdet av våra tillgångar och en tredubblad ränta gräver djupt i reserverna, så ger det effekt tillslut. Där är vi nu. Både kommunalt och privat i hushållen. Konsumtionen har gått ner framförallt på större kapitalvaror.

Att hantera en budget som innebär reella neddragningar är mycket ovant. Antalet pengar är större men värdet av dem är mindre. Det är i realiteten vad vi ser några år framåt.

Neddragningar har gjorts förut – det är inte konstigt. Om det blir dramatiskt eller bara jobbigt beror på vår helhetssyn och vår förmåga att prioritera och informera. Hur mycket kommunala tjänster vi kan erbjuda medborgarna kommer att avgöras av hur effektivt de produceras. Kvalitet kommer att ställas mot kvantitet. Det blir nödvändigt att skruva ner invånarnas och medarbetarnas förväntansnivå och uppmuntra en högre ambitionsnivå.

Kan då denna lite kärva verklighetsbild kombineras med Mjölby kommuns vision om tillväxt och framåtanda?

Ja, jag tycker att vi ska hålla fast vid den bilden. Vårt geografiska, ekonomiska och demografiska läge talar ändå för att vi har potential för tillväxt. Det ska vi fortsätta att framhålla. Vi ska vara kreativa och framsynta i att förbereda för tillväxt. Vi ska noga bedöma vilka insatser som ger mest effekt. Vi ska lika noga bedöma vilka kvalitetsinsatser vi *absolut inte* kan avstå för att vara en attraktiv kommun. Vi måste prioritera kvalitet, volym och inte minst tid – *när* har vi förmåga och *när* har tåget gått.

Tyvärr sammanfaller nu våra stora investeringsbehov med lågkonjunktur och höjda räntor. Till största delen är investeringarna motiverade av redan uppnådd tillväxt; verksamhetslokaler och infrastruktur för att komma ifatt. Det vi nu måste klara är att upprätthålla en resultatnivå så att åtminstone hälften av våra årliga investeringar de närmaste 3-4 åren klaras med eget kapital. Då är vi på de där 3 % resultat som är så svårt att upprätthålla i en behovsstyrd ekonomi.

Vi har en begränsad mängd pengar som våra skattebetalare ställer till vårt förfogande. Vi förvaltar invånarnas pengar och de ska täcka allas våra behov. Detta ställer krav på nämndernas och förvaltningarnas förhållningssätt till den totala kommunekonomin. Allas förväntningar kommer inte att uppfyllas.

Kostnadsökningarna på grund av inflation och räntor är den ekonomiska försämring som nu realiseras. Folk betalar inte *mer* skatt för att täcka upp för den diffen. Det är samma läge i hushållen – löneökningarna täcker inte fullt för ränteökningar och höjda matpriser. Man får anpassa sig och dra ner på det man kan. Mer eller mindre smärtsamt beroende på var i livscykeln och arbetskarriären man befinner sig.

Kan vi inte jobba smartare, eller effektivisera eller rationalisera bort något, så slår det mot kvalitet och kvantitet någonstans i verksamheten.

Vi får i budgetprocessen en väl genomarbetad bild av vår finansiella situation. Både skatteprognoser och kostnadsprognoser finns framtagna. Vad våra investeringsbehov kommer att generera i kostnader får vi också beskrivet. Kalkylen måste förstås utgå från kända egna kostnader och i viss mån utifrån kända snittkostnader för kommuner i stort. *Vad* vi måste göra är detsamma för alla, men *hur* vi gör det resulterar i olika kostnader.

Då är vi tillbaka på hur vi jobbar. Vad vi måste göra bestäms av instiftade lagar och förordningar. Men hur vi faktiskt gör för att följa dessa lagar och förordningar varierar uppenbarligen. Även om alla anställda är professionella. Någonstans i kedjan görs det alltid bedömningar, beslut fattas mer eller mindre generöst, lättvindigt eller strikt. I princip alltid inom lagen. Arbets sättet presenteras som en tolkning av lagen, som etablerade fakta. Även om sättet att göra jobbet faktiskt ger dåliga resultat.

För att avhjälpa det dåliga resultatet vill man ha mer resurser. Tyvärr brukar mer pengar till dåligt jobb bara resultera i mer dåligt jobb. För att avhjälpa det som inte funkar så gör man mer av samma sak?!

Den organisation som hävdar att det bara finns ett rätt sätt att göra jobbet, kommer aldrig att förbättra sig. Det är därför vi ska jobba med principen om ständiga förbättringar. Om våra politiska åsikter inte längre stämmer med verkligheten och våra väljares behov, så är det framgångsrikare att ändra åsikt än att försöka ändra på väljarna och verkligheten.

I Mjölby kommun verkar det finnas ett inbyggt motstånd mot att söka verksamhetslösningar på den privata marknaden. Man kan spekulera i vad det bygger på. Att det skulle vara ideologiskt fel att använda en privat utförare för att man betalar med medborgarnas pengar, finns det ingen logik i, så länge den privata är lika bra och billigare.

En rädsla att bli utnyttjad av smarta företagare, eller för att tappa kontrollen över verksamheten, kan vara en begriplig orsak till motståndet. Men det går det ju att hålla koll på. Den kontroll som man bör ha med uppföljning av kvalitet och resultat på privata utförare, ska man också ha på sin egen verksamhet. I både stort och smått. Där brister det ofta. Den bristande kunskapen om den egna kvalitén och effektiviteten gör det väldigt svårt att jobba med effektiviseringar av verksamheten. Mer framgångsrika kommuner använder sig mer av privata utförare än vad Mjölby kommun gör.

Om vi inte ständigt jobbar för att bli bättre så upphör vi till slut att vara bra. Eftersom konkurrenterna inte har slutat utvecklas...

"Ingen måste förändras, att överleva är valfritt!" sa Edward Deming, amerikansk statistiker och kvalitetsguru.

"Ständiga förbättringar" betyder verkligen något. Det som är mänsklighetens styrka. Att flexibelt anpassa oss efter rådande läge, att förutse förändring och vidta åtgärder. Vem vågar säga att vi inte ständigt behöver anstränga oss för att ständigt bli lite bättre anpassade, lite effektfullare? Vem tror att den utmaningen är skadlig? Och vad händer när vår organisation inte

har något sätt att bemöta förändringstrycket? När formalia hindrar kreativa lösningar och vi blir rädda för entreprenörer?

Målvärden Det är därför vi sätter upp mål för verksamheten. Vi är eniga om de mål som presenteras i mål och budget 2025 förutom att vi saknar ett utbildningsmål för grundskolan: *Andel av elever som i grundskolan uppnår behörighet till ordinarie gymnasieprogram ska vara minst 90 %.*

Vi anser att det behöver förtydligas och ge förvaltningens uppdrag en tydlig riktning.

Dessutom stödjer ett sådant mål vår Vision: *”Skolans resultat ligger i topp i landet och i alla delar av kommunen är skolan likvärdig och jämlik.”* Visionsområde Livskraft.

Företag måste investera för att generera inkomster och rationalisera för att minska utgifter. I dåliga tider med vikande försäljning är det bara minskande utgifter som kan ge svarta siffror.

Kommuner måste investera för att uppfylla medborgarnas rättmätiga behov och för att rationella lokaler och uppdaterad infrastruktur ökar effektivitet och kvalitet. I dåliga tider med minskande skatteunderlag är det bara effektivare arbetsätt och minskat utbud som kan ge positivt ekonomiskt resultat.

Det är ”marknadsanpassning”, volymökning, stordriftsfördelar och kvalitetsökning som motiverar investeringar. Om kostnad per capita ökar i kommunen så måste kostnaden skatte-, eller avgiftsfinansieras.

Investeringsbudget totalsumma

Sammanställning investeringsplan	2025	2026	2 027	2028
Skattefinansierade	396 713	501 084	428 315	208 121
Taxefinansierade	86 159	155 467	127 530	152 800
Summa	482 872	656 551	555 844	360 921

Med ovanstående resonemang vill vi disponera tillgängliga medel för Mjölby kommun i 2025 års budget enligt följande:

Vi börjar med att avsätta medel till 3 % resultat på prognostiserade intäkter. Alltså 64 mkr. Det innebär enligt Mål och budget 24-25 att det inte finns utrymme för några extra anslag i rambudget, tvärtom måste ytterligare 8,5 mkr sparas eller effektiviseras bort. Alltså utöver de 20 mkr som redan är avsatta. Med detta perspektiv är endast omprioriteringar inom eller mellan förvaltningar möjliga.

På finansieringssidan finns naturligtvis möjlighet att hålla inne planerad ökning på utredningskostnader. Det skulle då innebära att vi inte förbereder för exploatering av bostads- och industrimark och är sämre rustade för att växla upp tillväxten när konjunkturen vänder uppåt.

Återstoden fördelas

	Ek plan 2025 enl MoB	Omdisp + TA 2024	Förändringar pga demografi	Uppräkning pris och intäkter	Uppräkning löner	Statsbidrag	Förändringar pga investeringar	Effektivisering	Prioritering	Summa ändringar jmf ek plan 2025	Driftramar 2025
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
KF-POLITISKA ORGAN	9 390			172						172	9 562
KS-FÖRVALTNING	113 583			152				-1 000	0	-848	112 735
KULTUR- OCH FRITIDSNÄMND	87 747			1 533				-1 000		533	88 280
MILJÖNÄMND	5 619			-175				-50		-225	5 394
OMSORGS- SOCIALNÄMND	726 544		990	6 582			3 341	-2 000	0	8 893	735 437
SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMND	171 377		-181	720			4 493	-2 500	0	2 532	173 909
UTBILDNINGSNÄMND	758 514		-2 145	3 809			4 706	-2 000	0	4 370	762 884
SUMMA	1 872 774	0	-1 336	12 773	0	0	12 540	-8 550	0	15 427	1 888 201
Tekniska justeringar våren											
SBN - TA Hyra kök Lagman	893										
UN - TA Hyra Lagman nybyggnad	2 852										
UN - Hyra förskola Mantorp 250701	1 854										
OSN - Hyra LSS Mantorp 250701	591										
OSN - Drift LSS Mantorp 250701	2 750										
SBN - Gata/park ränteeffekt	3 600										
Summa	12 540										
Prioriteringar våren											
OSN	-										
UN	-										
SBN	-										
KS	-										
Summa	-										
Tekniska justeringar hösten											
Vilfolkgården											
Små skolor											
Vintervåghållning											
IT, Upplevelsecenter											

Det kommer att innebära stora ansträngningar för kommunledningen att arbeta fram ett förslag till nedbantad ram. Varje verksamhet måste se över sin egen effektivitet och den egna verksamhetens inverkan på kommunens förmåga att leva upp till lagstadgad verksamhetskvalitet. Det gäller såväl barn- och äldreomsorg som skola, LSS, familjestöd, säkerhet och myndighetsutövning inom bygg- och miljö, med mera. Att tvingas prioritera är inget straff, det är en konsekvens av den situation vi står inför.

2026 har gynnsammare prognos i dagsläget men effekterna av lågkonjunkturen har inte fullt genomslag i prognosen. Mjölby har ju haft en god tillväxt i flera år och har tagit till kostymen ordentligt – det har varit ambition XXL. Det är dags att slimma den till L eller åtminstone XL för att hålla formen. Vi avsätter ytterligare 20 mkr till KS ofördelat 2026 för att hantera osäkerheten i budgetutfallet.

Moderaterna

Ekonomisk bedömning 2024-05-03	2025	2026
Resultat enl MoB 2024-2026	+89,9	+138,0
Finansiering		
Återföring reservering	+36,1	+57,6
Skatteunderlagsprognos jmf med budget	+9,2	+9,1
Pensionskostnad jmf med budget	+0,0	+0,0
Ändrad uppräknings löner och priser	-5,7	-6,4
KS Utredning/"drift" investeringsprojekt	-17,0	-24,4
Exploateringsintäkter	-10,0	-12,0
KS ofördelat Efterbehandlingsåtgärder	-20,8	
Tillkommande kostnader framtida investeringar - höst		-20,0
KS ofördelat buffert		-20,0
Nämndernas ramar:		
Demografi omsorgs- och socialnämnd	-1,0	-4,1
Demografi utbildningsnämnd	+2,1	+0,8
Demografi samhällsbyggnadsnämnd	+0,2	+0,0
TA 24 - UTB Hyra Lagmansskolans tillbyggnad	-3,7	-3,7
Internhyresökningar kommande prognos	-8,5	-10,7
Verksamhetsdrift LSS	-5,5	-5,5
Ökade räntor fastighet befintliga anläggningar	-6,2	-12,7
Ökade räntor gata/park	-3,6	-7,5
Driftkostnader utifrån investeringsbudget - höst		
Riktade statsbidrag i de generella statsbidragen - höst		
Vårens prioriteringar/effektiviseringar	+8,5	
Bedömt resultat	+64,0	+78,5
Finansiellt resultatmål 3%	+64	+66
Över (+) eller under (-) finansiellt mål 3%	+0	+13

Moderaterna förespråkar ett strikt budgetdirektiv:

Vi förväntar oss att den extra effektiviseringen med ca 8,5 mkr jobbas in för att ge ett resultat som kan matcha vår förväntade investeringsnivå. (3 % 64 mkr).

Konsekvensbeskrivning för effektivisering och omprioriteringar inom nämndernas verksamheter och mellan nämnder inom given ram ska finnas för bedömning inför budgetbeslut i november.

Överskott i finansieringsbudgeten pga ej utförda investeringar 2024 tillförs KS ofördelat för budgetjusteringar baserat på konjunktur och demografiska förändringar 2025. (Lägre ränta och driftkostnad.)

Investeringsbudgeten är väl nerbantad i tjänstemannaförslaget, men ändå kommer inte allt att genomföras. Dock kommer förstås flera projekt från 2024 att släpa och fyller då delvis upp 2025 års investeringsnivå.

Prioriteringsordning: Vårdboende Eldslösa, F-6 skola, LSS, förskola, infrastruktur/VA, exploatering villatomter och efterfrågad verksamhetsmark, fastighet, övrigt. Ett utrymme för flexibilitet för att följa konjunkturutvecklingen är önskvärt.

Till slut. Vi har en gemensam vision i Mjölby kommun. För att nå den och klara alla investeringar och verksamhetsförbättringar som den innebär över tid, så måste vi ha hushållningsprinciper som inte skjuter över stora kostnader på kommande generationer. Det vill säga att finansiera merparten av investeringar med eget kapital. Absolut sådant som har en begränsad livslängd, men även hjälpa kommande mjölbybor genom att ställa höga krav på egenfinansiering i riktigt långsiktiga investeringar. Man ska ha en solid kapitalbas att stödja sig emot. De kommer att tacka oss.

Grunden till detta läggs i driftbudgeten. Det är utgifterna vi främst har rådighet över, även om snabba förändringar ibland ställer till det. Vi kan inte skylla på vår oförmåga att förutsäga kostnader på någon annan och samtidigt göra investeringar som övergår vår finansiella kapacitet. Så att resultaten blir ännu sämre... Det är inte hållbart.

Att agera hållbart innebär att vara förutseende, sparsam med resurser, genomtänkt och målinriktad.

Vi håller på det!

Moderaterna i Mjölby kommun

Gm Lars-Åke Pettersson, gruppledare